

ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЄКТУВАННЯ

Наталія Козуб, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник: Л.А.Присяжнюк, кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

FORMATION OF NATURAL COMPETENCE OF YOUNGER PUPILS BY EDUCATIONAL DESIGN

Natalia Kozub, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. *Стаття присвячена проблемі формування природничої компетентності молодших школярів засобами навчального проєктування. Доведено ефективність освітнього процесу за умов використання проєктної технології. Зосереджено увагу на практичній діяльності учнів як дієвому способі засвоєння нової інформації.*

Ключові слова: *компетентнісно-орієнтований підхід, природнича компетентність, проєктні технології навчання.*

Abstract. *The article covers the issue of formation of natural competence of junior students by means of educational design. The effectiveness of the educational process in the use of design technologies is shown. The focus is on the practical activities of students as an effective way of absorbing new information.*

Key words: *competently oriented approach, natural competence, project learning technologies.*

Згідно із вимогами нормативних документів (Державного стандарту початкової освіти, освітніх програм для початкової школи) вивчення природознавства в початкових класах не обмежується лише формуванням у дітей уявлень про природу та її компоненти. Зміст цього предмета складає система взаємопов'язаних понять, засвоєння яких наближує дитину до розуміння природи, її законів, допомагає усвідомленню взаємозв'язків і залежностей, що існують в ній. Уроки природознавства покликані сформуванню в учнів практичні вміння взаємодії з природним довкіллям, досвід екологодоцільної поведінки в природі. Особлива увага приділяється вихованню в дітей любові та бережливого ставлення до природи, до безпосереднього природного оточення як важливого фактору існування людини в ньому.

Компетентнісно-орієнтований підхід – один із нових концептуальних орієнтирів, напрямів розвитку освіти в Україні та світі. На думку сучасних педагогів, саме набуття життєво важливих компетентностей може дати людині можливості орієнтуватись у сучасному суспільстві, сприяє формуванню в особистості здатності швидко реагувати на запити часу.

Згідно із сучасними науковими уявленнями предметна природознавча компетентність визначається як особистісне утворення, що характеризує здатність учня розв'язувати доступні соціально і особистісно значущі практичні та пізнавальні проблемні задачі, пов'язані з реальними об'єктами природи у сфері відносин «людина – природа» [7]. Формування природознавчої компетентності молодшого школяра є метою природничої освітньої галузі – змістової компоненти Державного стандарту початкової освіти. Воно здійснюється шляхом засвоєння учнями системи інтегрованих знань про природу, способів навчально-пізнавальної діяльності, розвитку ціннісних орієнтацій у різних сферах життєдіяльності та природоохоронної практики [7]. Для цього пропонується використовувати сучасні освітні технології, серед яких чільне місце посідає технологія проєктного навчання. Цілком очевидно, що навчання природознавства має бути цікавим,

максимально наближеним до життя, дохідливим, враховувати вікові особливості дітей молодшого шкільного віку.

Метод проєктів беззаперечно є ефективним засобом розвитку пізнавального інтересу молодших школярів. Розробка навчального проєкту, як і будь-яка нова форма роботи, викликає в учнів зацікавленість досліджуваною проблемою, стимулює їх пізнавальну активність. На основі зацікавленості виникає допитливість – прагнення дитини проникнути за межі побаченого. На відміну від цікавості, допитливість, пов'язана зі змістом проєктної діяльності, виявляється у прагненні пізнати об'єкт своєї уваги, знайти вирішення проблеми.

Характерні особливості проєктної діяльності створюють широкі можливості для формування в учнів умінь, пов'язаних із самостійним освоєнням нових знань. Вони передбачають використання різноманітних форм самостійної роботи, оволодіння новими способами пізнавальної діяльності, застосування проблемного підходу, елементів пошуку або дослідження, творчої діяльності [6, с. 128].

На сучасному етапі розвитку освіти проблему використання проєктної технології досліджують як зарубіжні, так і вітчизняні вчені. Зокрема, у працях Л. Байдурової, В.Гузєєва, Н.Котелянець, А.Лебедевої, О.Онопрієнко, О.Пехоти, Є.Полат, О.Пошетун, Л.Хоружої, А.Цимбалару та ін. здійснено ретроспективний аналіз проблеми, презентовано історичний її ракурс, з'ясовано зміст навчального проєктування та його основні ознаки, визначено алгоритм діяльності педагога та учнів у процесі створення навчальних проєктів. На переконання учених, в основу проєктної технології покладено ідею, яка виявляє сутність поняття «проєкт», його прагматичну спрямованість на результат, який можна отримати за умови розв'язання тієї чи іншої практично або теоретично значущої проблеми [2].

У сучасних джерелах проєкти класифікують за такими видами: дослідницький, творчий, інформаційний, практично-орієнтовний, ігровий, навчально-телекомунікаційний. У початковій школі, зокрема, під час вивчення природознавства, перевага надається інформаційним, практично-орієнтованим та дослідницьким проєктам. Зрідка можуть застосовуватися творчі та ігрові проєкти.

Проєктна технологія є тим інструментом, який, поряд із власне предметною компетентністю (у даному випадку – природничою), дозволяє одночасно й ефективно формувати в учнів низку ключових компетентностей. Перш за все – це «уміння вчитись», тобто вміння самостійно здобувати знання у будь-якому вимірі «простору навчання». Молодші школярі вчать організовувати свою роботу з розв'язання актуальних проблем, досягати потрібного результату, набувають навичок самоконтролю, самооцінки, самовдосконалення. Співпраця учнів між собою та з учителем під час виконання проєктів сприяє формуванню соціальної компетентності. Діти навчаються спільно визначати проблеми, формулювати мету діяльності, ефективно співпрацювати, бути ініціативними і відповідальними за прийняття рішень, обґрунтовано долати суперечки та ін.

Використання проєктної технології у початковій школі має свою специфіку, зумовлену віковими особливостями учнів. Передусім недостатній досвід проєктної діяльності у школярів, несформованість у них необхідних теоретичних знань і практичних умінь зумовлюють потребу у безпосередньому керівництві такою діяльністю з боку вчителя. Проєкти для початкової школи у більшості випадків мають бути короткотривалі. Залучення дітей до виконання колективних проєктів потребує попередньої роботи із формування навичок взаємодії в команді, адже проєктна діяльність вимагає вміння працювати в колективі, розподіляти відповідальність, аналізувати результати діяльності, відчувати себе членом команди, адекватно оцінювати свою роботу.

Програмою початкової школи з природознавства передбачено виконання низки проєктів. Наприклад, під час роботи над дослідницько-інформаційним міні-проєктом «Як готуються до зими бджоли?» учні спостерігають за комахами восени та збирають інформацію про поведінку бджіл на стадії їх підготовки до зимівлі. У підсумку такої роботи діти презентують результати власних спостережень за комахами у вигляді створених ними

фотоколажу та інформаційного повідомлення, оцінюють власну діяльність та діяльність однокласників.

Працюючи над практико зорієнтований навчальним проектом «*Квіти в моєму житті*», учні 2-го класу збирають інформацію народознавчого спрямування щодо теми проекту; готують презентацію знайденої інформації у різноманітних формах. Даний проект спонукає дітей до творчої та пізнавальної активності; виховує інтерес до вивчення традицій українського народу, культуру спілкування у малих творчих групах; сприяє залученню до проектної діяльності батьків. У процесі реалізації цього проекту в Люлинецькій СЗОШ І-ІІ ст. Калинівського району Вінницької області дітьми підготовлено імпровізований концерт на проектну тему; проведено конкурс на краще розповідання легенд про квіти українського віночка з демонструванням власноруч виконаних ілюстрацій; здійснено збір інформації щодо лікарських властивостей рослин і використання їх у лікуванні та косметології; організовано майстер-клас для учнів початкової школи з виготовлення значка «Мак»; інсценізовано казку про квіти; спільно із батьками розроблено та представлено презентації «Найбільші квіти у світі». Така робота дозволила у широкому інформаційному полі опрацювати навчальний матеріал, активізувати пізнавальну діяльність учнів і зробити їх активними учасниками освітнього процесу, створити сприятливі умови для набуття молодшими школярами умінь пошуково-дослідницької діяльності, досвіду навчального співробітництва, зробити батьків співучасниками проектної діяльності.

Таким чином, метод проектів є однією з інноваційних педагогічних технологій, що відповідає вимогам переходу до нового типу гуманістично-інноваційної освіти, коли увага переноситься на процес набуття школярами знань, умінь, навичок, життєвого досвіду, які трансформуються в компетентності. За своєю сутністю робота над проектом має інноваційний характер: вимагає від учнів застосовувати нові знання, спираючись на засвоєний раніше матеріал; формує вміння діяти і приймати рішення самостійно чи в складі команди, розв'язувати конфлікти; шукати, компонувати і застосовувати нову інформацію з різноманітних джерел, використовуючи сучасні технології для виконання конкретних завдань; розвиває критичне мислення і прагнення до творчості та саморозвитку; формує бажання і здатність самостійно вчитися. Системне упровадження проектної технології в школі (починаючи з початкової ланки) призводить до того, що учні поступово опановують її не тільки як навчальну технологію, яка сприяє формуванню вміння самостійно вчитися, критично мислити, але також як метод організації та планування своєї подальшої життєдіяльності. Це забезпечує підготовку молоді, яка буде свою діяльність на основі демократичних цінностей, схильна до навчання впродовж життя, здатна бути конкурентноздатною у європейському і світовому освітніх просторах та на ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Демченко О. Проблеми використання проектної технології у навчально-виховній роботі з молодшими школярами // Збірник наукових праць БДПУ. Педагогічні науки. – Бердянськ : БДПУ, 2009. – № 2. – С. 61-70.
2. Метод проектів – ефективна технологія навчання [Електронний ресурс] / Г. Ісаєва. – Режим доступу : <http://ru.osvita.ua/school/method/technol/1415/>
3. Присяжнюк Л. А. Проектуємо. Досліджуємо. Пізнаємо : формування астрономічних уявлень дошкільників засобами колективного проектування // Дошкільне виховання. – 2012. – № 4. – С. 8-13.
4. Проекти в початковій школі : тематика та розробки занять / упоряд.: О. Онопрієнко, О. Кондратюк. – К. : Шк. світ, 2007. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
5. Проекти в початковій школі. – Київ : Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2012. – 128 с.
6. Проектна діяльність у школі / упоряд. М. Голубенко. – К. : Шк. світ, 2007. – 128 с. – (Б-ка «Шк..світу»).
7. Типова освітня програма. 1-2 класи [Електронний ресурс] / авт. кол. під кер. Савченко О. Я. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf>
8. Третьякова Т. Пізнаємо природу за допомогою методу проектів / Початкова освіта. – 2010. – № 14 – С. 8.